

Sygn. akt II PK 326/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 lipca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Hajn (przewodniczący)

SSN Bogusław Cudowski (sprawozdawca)

SSN Małgorzata Gersdorf

w sprawie z powództwa T. M. przeciwko N. Spółce z o. o. z siedzibą w R.
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 16 lipca 2013 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]z dnia 21 maja 2012
r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego
Sądowi Apelacyjnemu.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 17 października 2011 r. Sąd Okręgowy w W. Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zasądził od N. Sp. z o.o. na rzecz powoda T. M. 88.000 zł tytułem odszkodowania z umowy o zakazie konkurencji z ustawowymi odsetkami liczonymi od dat wymagalności odszkodowania za każdy kolejny miesiąc od sierpnia 2008 r. do sierpnia 2009 r.

Powód był zatrudniony w pozwanej spółce na podstawie umowy o pracę z 17 listopada 2006 r. na czas nieokreślony. Pełnił funkcję wiceprezesa zarządu. Dnia 17 listopada 2006 r. strony zawarły umowę o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy, mając na względzie specyfikę działalności spółki oraz fakt, że pracownik w ramach pełnienia obowiązków służbowych ma dostęp do wszystkich materiałów, dokumentów i informacji dotyczących działalności spółki. W umowie strony określiły podmioty konkurencyjne wobec spółki, jak i zakres działalności konkurencyjnej objętej umową. Umowa miała obowiązywać przez rok od dnia ustania stosunku pracy, a pracownikowi w związku z tym przysługiwać miało odszkodowanie miesięczne w wysokości 8.000 zł.

Umowa o pracę, jak i umowa o zakazie konkurencji zostały podpisane w imieniu pozwanej spółki przez A. S. - przewodniczącego rady nadzorczej spółki. A. S. był jednocześnie przedstawicielem wspólnika na zgromadzeniu wspólników spółki. W spółce obowiązywał regulamin rady nadzorczej, zgodnie z którym (§ 9) rada wykonuje swoje czynności zbiorowo. W szczególnie uzasadnionych przypadkach jej członkowi, na mocy uchwały rady mogą samodzielnie wykonywać konkretne czynności w wyznaczonym czasie.

Uchwałą nr 32/2006 z 10 sierpnia 2006 r. rada nadzorcza spółki upoważniła A. S. do dokonania w imieniu rady wszelkich czynności związanych ze stosunkiem pracy zawartych między spółką i członkami zarządu, a niezastrzeżonych dla zgromadzenia wspólników.

Uchwałą nr 33/1/2006 z 21 sierpnia 2006 r. rada nadzorcza spółki przyjęła treść umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy z członkami zarządu. Rada nadzorcza upoważniła A. S. do zawarcie umów o zakazie konkurencji z członkami zarządu spółki.

Dnia 12 maja 2008 r. powoda odwołano z zarządu spółki a następnie wypowiedziano mu umowę o pracę. W okresie wypowiedzenia doszło do rozwiązania umowy w trybie art. 52 k.p.

W ocenie Sądu Okręgowego rada nadzorcza nie tylko uchwaliła, że powinny zostać zawarte umowy o zakazie konkurencji z członkami zarządu spółki, ale także upoważniła swojego członka A. S. do podpisania takiej umowy z powodem. Praktyka zawierania tego rodzaju umów wynikała także z przyjętej przez spółki

powiązane polityki ochrony interesów spółek. Członkowie rady nadzorczej byli jednocześnie przedstawicielami wspólników na zgromadzeniu wspólników. Byli więc jednocześnie wyrazicielami woli wspólników spółki. Podobne umowy o zakazie konkurencji zawarto z członkami zarządu zatrudnionymi po zwolnienie powoda. Spółka dążyła zatem do zabezpieczenia swoich interesów poprzez zawieranie takich umów o zakazie konkurencji po ustaniu zatrudnienia. Spółka dysponowała wyspecjalizowanymi służbami i korzystała z pomocy kancelarii prawniczych i nie kwestionowała ważności umowy o zakazie konkurencji zawartej z powodem w okresie jego zatrudnienia. Nie podjęła też próby rozwiązania tej umowy za porozumieniem stron.

Sąd Okręgowy podniósł, że rada nadzorcza spółki była organem uprawnionym do zawarcia z powodem umowy o zakazie konkurencji. Uchwała nr 32/2006 nie jest sprzeczna z art. 210 k.s.h. Umowę z członkiem zarządu (powodem), zamiast kolegiального organu zawierał w istocie jeden z jej członków. Z kolejnej uchwały (z 21 sierpnia 2006 r. nr 33/2006) wynika, że rada nadzorcza przyjęła treść umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy z członkami zarządu.

Sąd Apelacyjny po rozpoznaniu apelacji pozwanej wyrokiem z 21 maja 2012 r. zmienił zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że oddalił powództwo i zasądził od powoda 4.500 zł zwrotu kosztów zastępstwa za I instancję i zasądził od powoda 1.350 zł tytułem zwrotu kosztów za II instancję.

W uzasadnieniu stwierdzono przede wszystkim, że Sąd Okręgowy nie wziął pod uwagę, że umowa o zakazie konkurencji zawarta z powodem jest bezwzględnie nieważna (art. 210 § 1 k.s.h. i § 23 pkt 5 umowy spółki w związku z art. 58 k.c.).

Na zawarcie z powodem umowy o zakazie konkurencji nigdy nie wyraziło zgody walne zgromadzenie spółki, chociaż umowa spółki wymagała w § 23 pkt 5 określenia zasad zawarcia umów z członkami zarządu właśnie w uchwałach zgromadzenia wspólników. Poza tym przewodniczący rady nadzorczej zawierając z powodem umowę, naruszył art. 210 § 1 k.s.h. Jedynym wyrazem stanowiska rady nadzorczej w kwestii zawieranych z członkami zarządu umów o zakazie konkurencji były uchwała 32/2006 z 10 sierpnia 2006 r. oraz uchwała z dnia 21 sierpnia 2006 r.

33/1/2006. Uchwały te nie odnosiły się do zawarcia umowy o zakazie konkurencji konkretnie z powodem. Dnia 21 sierpnia 2006 r. do składu zarządu nie wchodził jeszcze powód, którego powołano do zarządu dopiero w listopadzie 2006 r., a więc po kilku miesiącach od podjęcia przedmiotowej uchwały rady nadzorczej. W sierpniu 2006 r. powód nie był nawet jeszcze pracownikiem spółki.

W konkluzji stwierdzono więc, że przewodniczący rady nadzorczej, zawierając z powodem w imieniu pozwanej umowę o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy, nie tylko przekroczył swoje kompetencje, zawierając umowę bez upoważnienia rady nadzorczej, ale też przekroczył kompetencje rady nadzorczej określone w umowie spółki.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku złożył powód. Zarzucono w niej naruszenie: 1) art. 210 § 1 k.s.h. w związku z § 23 ust. 5 i ust. 2 pkt 10 i 14 umowy spółki w związku z art. 58 k.c. w związku z art. 101² k.p. i art. 101³ k.p. przez niewłaściwe zastosowanie, „gdyż rada nadzorcza pozwanej spółki była umocowana do zawarcia umowy o zakazie konkurencji z powodem, a przewodniczący rady nadzorczej do jej podpisania na podstawie uchwały rady nadzorczej nr 32/2006, co skutkowało obowiązkiem wypłaty odszkodowania na podstawie zawartej pomiędzy stronami umowy o zakazie konkurencji”, 2) art. 65 § 1 i 2 k.c. w związku z § 23 ust. 5 umowy spółki „przez niewłaściwe zastosowanie tych przepisów i błędne przyjęcie, że powołane postanowienie umowy spółki uniemożliwiało radzie nadzorczej zawieranie umów danego rodzaju w sytuacji, gdy zgromadzenie wspólników nie podjęło uchwały o zasadach zawierania umów tego rodzaju”.

W skardze wniesiono o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty przez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty: 4.903 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 1 września 2008 r. do dnia zapłaty, 8.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 1 października 2008 r. do dnia zapłaty, 8.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 1 listopada 2008 r. do dnia zapłaty, 8.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 1 grudnia 2008 r. do dnia zapłaty, 8.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 1 stycznia 2009 r. do dnia zapłaty, 8.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 1 lutego 2009 r. do dnia zapłaty, 8.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 1 marca 2009 r. do dnia zapłaty, 8.000 zł wraz z

ustawowymi odsetkami liczonymi od 1 kwietnia 2009 r. do dnia zapłaty, 8.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 1 czerwca 2009 r. do dnia zapłaty, 8.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 1 lipca 2009 r. do dnia zapłaty, 8.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 1 sierpnia 2009 r. do dnia zapłaty, 3.097 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od 1 września 2009 r. do dnia zapłaty oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania sądowego w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie wniesiono o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi II instancji do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach sądowych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej okazały się mieć uzasadnione podstawy.

Zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia ma problem ważności zawartej ze skarżącym umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy. Sąd Apelacyjny na podstawie ustalonego stanu faktycznego przyjął, że umowa ta jest bezwzględnie nieważna w świetle art. 210 § 1 k.s.h. oraz § 23 pkt 5 umowy spółki w związku z art. 58 k.c.

Zgodnie z przepisem art. 210 § 1 k.s.h. w umowie między spółką a członkiem zarządu oraz w sporze z nim spółkę reprezentuje rada nadzorcza lub pełnomocnik powołany uchwałą zgromadzenia wspólników. Natomiast w § 23 ust. 5 umowy spółki rada nadzorcza ustanowiona uchwałą zgromadzenia wspólników zawiera umowy o pracę z członkami zarządu na zasadach określonych w uchwałach zgromadzenia wspólników. Inne czynności prawne pomiędzy spółką a członkami zarządu dokonywane są w tym samym trybie. Zdaniem Sądu Apelacyjnego brak stosownej uchwały zgromadzenia wspólników stanowi jedną z przyczyn nieważności zawartej z powodem umowy o zakazie konkurencji. Jest to pogląd błędny, gdyż zgodnie z przepisem art. 17 § 1 k.s.h. nieważna jest jedynie czynność prawna dokonana bez zgody właściwego organu spółki, wymaganej przez ustawę. Pomijając ogólną treść § 23 ust. 5 umowy spółki nie podlega wątpliwości, że nie ma możliwości zastosowania art. 58 k.c. do wymogów

czynności przewidzianych w umowie spółki (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2005 r., I PK 294/04, OSNP 2006, nr 9-10, poz. 142 z glosą M. Borkowskiego, LEX/el 2011). Z tego powodu bezprzedmiotowym jest problem, czy walne zgromadzenie pozwanej wyraziło zgodę na zawarcie z powodem umowy o zakazie konkurencji.

Sąd Apelacyjny przyjął ponadto, że przewodniczący rady nadzorczej zawierając z powodem umowę naruszył dyspozycję art. 210 § k.s.h. Sąd ten powołał w uzasadnieniu orzeczenia Sądu Najwyższego, z których wynika, że wymóg przewidziany w tym przepisie oznacza konieczność kolegialnego działania rady nadzorczej. A zatem nieważne są umowy zawarte bez upoważnienia lub z przekroczeniem ram – warunków umowy określonych uchwałą (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2009 r., II PK 36/09, OSNP 2011, nr 5-6, poz. 77), bez kolegialnego określenia warunków umowy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2008 r., II PK 134/08, LEX nr 483282). Tak więc rada nadzorcza powinna określić kolegialnie warunki umowy o zakazie konkurencji przed podpisaniem umowy. Brak kolegialnej woli rady nadzorczej nie może zostać zastąpiony istniejącą praktyką lub zwyczajem zawierania takich umów z innymi członkami zarządu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2008 r., I PK 82/08, OSNP 2010, nr 9-10, poz. 107). Wynika z tego, że podpisanie umowy z członkiem zarządu przez jednego (upoważnionego) członka rady nadzorczej ma charakter techniczny i polega w istocie na wykonaniu uchwały rady (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2008 r., II PK 179/07, LEX nr 459308). Sąd Apelacyjny akceptując powyższe poglądy uznał jednak, że zawierając umowę przewodniczący rady nadzorczej pozwanej spółki nie tylko przekroczył swoje kompetencje ale przekroczył kompetencje rady nadzorczej, co spowodowało jej bezwzględną nieważność.

Należy jednak mieć na uwadze, że przed podpisaniem umowy o zakazie konkurencji rada nadzorcza podjęła dwie uchwały (10 i 21 sierpnia 2006 r.). Pierwsza z nich upoważniała członka rady nadzorczej do dokonywania wszelkich czynności związanych ze stosunkiem pracy członków zarządu, a w drugiej określona została treść umów o zakazie konkurencji, które miały być zawarte z członkami zarządu pozwanej spółki. Tak więc kolegialnie ustalono z kim miały być zawarte umowy, na jaki okres, jak i wysokość przysługującego odszkodowania

(prezesa, wiceprezesa i członka zarządu) oraz udzielono upoważnienia do jej zawarcia. W tej sytuacji bez znaczenia dla oceny ważności zawartej umowy o zakazie konkurencji jest okoliczność, że chwili podejmowania uchwał przez radę nadzorczą powód nie był jeszcze członkiem zarządu. Bowiem w chwili zawierania umowy był on osobą wymienioną w uchwale rady nadzorczej.

W związku z powyższym należy przyjąć, że rada nadzorcza była uprawniona do zawierania umów o zakazie konkurencji z członkami zarządu. Nie budzi również wątpliwości możliwość upoważnienia jednego z członków rady nadzorczej do zawarcia umowy w jej imieniu. Nie powoduje bezwzględnej nieważności zawartej umowy brak uchwały zgromadzenia wspólników w tej kwestii. Nie jest więc z tego powodu możliwe przyjęcie o nieważności zawartej umowy z uwagi na naruszenie art. 210 § 1 k.s.h. W takim przypadku możliwe byłoby skuteczne kwestionowanie ważności umowy o zakazie konkurencji w razie braku kolegialnego ustalenia istotnych warunków umowy lub ich zmiany przez upoważnionego członka rady nadzorczej. W podjętych przed podpisaniem umowy uchwałach rada nadzorcza określiła wszystkie istotne warunki umów o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy, mających zostać zawartych z członkami zarządu. Można w tym miejscu dodać, że ważność umowy o zakazie konkurencji nie jest uzależniona od określenia treści zakazu konkurencji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2006 r., II PK 235/05, OSNP 2007, nr 3-4, poz. 43). Ponadto treść zawartej umowy była zgodna z wolą rady nadzorczej. Nie doszło zatem do wykroczenia poza ramy ustalonych przez radę nadzorczą w uchwale warunków umowy. Wynika z tego, iż upoważniony przez radę nadzorczą jej członek, zawierając umowę o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy, wykonał jedynie wolę kolegialnego organu pozwanej spółki.

Mając powyższe na uwadze należało przyjąć, że zawarcie spornej umowy nie było dotknięte wadą bezwzględnej nieważności. Stąd jako zasadne należało ocenić zarzuty naruszenia prawa materialnego - wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów, w tym zwłaszcza art. 210 § 1 k.s.h.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji wyroku.

